

O. BOZSIK GABRIELLA

AZ INTÉZMÉNYNEVEK HELYESÍRÁSÁNAK ALAKULÁSA 1954 ÉS 1984 KÖZÖTT

1. A Magyar Tudományos Akadémia Helyesírási Bizottsága 1949-ben elhatározta, hogy a helyesírási szabályzatot átdolgozza, és egy korszerű, új, a kor követelményeinek megfelelő kötetet ad a közönség kezébe. Mivel ez a vállalkozás sok munkát és időt igényelt volna, átmeneti megoldásként elkészült az 1950-es, 9. kiadású szabályzat. "Az 1950-i kiadás több tekintetben valóban lényeges haladást jelentett a korábbi akadémiai szabályzatokhoz képest: példaanyagában felfrissült, szabályzati része könnyebben áttekinthetővé vált, szótári része jelentősen kibővült. A szabályok megváltoztatásába azonban nem ment bele, hanem azt a soron következő kiadásra hagyta; igen helyesen, mivel -- a fentebb mondottak alapján -- nem lett volna értelme, sőt egyenesen káros lett volna néhány év leforgása alatt kétszer módosítani helyesírásunkat" (HIK. 9).

2. A magyar helyesírás szabályai 10. átdolgozott és bővített kiadása 4 évig váratott magára, míg 1954 szeptemberében megjelent. "A kiadvány szabályzati részében 5 pont tartalmaz (az összes pontoknak alig több mint 1 százaléka) teljes változtatást, 21 pont (az összes pontoknak nem egészen 5 százaléka) tartalmaz részleges változtatást az 1950-i kiadáshoz képest" (HIK. 11).

Annak ellenére, hogy a 9. kiadás 236 szabálya kibővült 438-ra, továbbá a fő-, az al- és a fejezetcímek 75-ről 103-ra emelkedtek, a szóalakok száma is megszorodott 20500-ról 30000-re, nem állíthatjuk, hogy a rendszert alapjaiban változtatta meg, és a helyesírásunk egészét érintő kérdésekben újat hozott. DEME erről a következőképpen nyilatkozott: "Gyökeres változtatásokra, alapvető helyesírási reformra nem volt szükség. Nem kellett új helyesírást kidolgoznia az Akadémiának. A jelenlegi módosítások mértéke még az 1922. éveket sem éri el; viszont végrehajtásuk elengedhetetlen volt ahhoz, hogy helyesírásunk jobb, fejlettebb, egyenle-

tesebb legyen, mint amilyen az előző szabályzatokban volt" (Hyr. 1954. 288).

Az egész szabálygyűjteményre jellemző tartalmi és terjedelmi gazdagodás, bővülés jellemző az intézménynévrást meghatározó szabályokra is, hisz a tulajdonnevek fejezetében (220--265. pont) -- amelynek az AkH. 1954. szentelt először önálló fejezetet -- már 4 pont fogalmazódott meg (261. 262. 263. 264. pont) a korábbi egy-két ponttal szemben.

A 261. szabály, amely a legfontosabb tudnivalót mondja ki, tartalmában újat hozott azzal, hogy az addig szokásos megfogalmazást (az intézményneveket alkotó szavakat nagy kezdőbetűvel írjuk) jelentősen megváltoztatta: "A hivatalok, intézetek, intézmények, iskolák, szervezetek, szövetkezetek, társulatok, vállalatok és hasonló hivatalos nevében minden lényeges szót nagy kezdőbetűvel írunk, s az egyes tagok közé nem tesszünk kötőjelet: Magyar Szocialista Munkáspárt, Magyar Tudományos Akadémia, Építéstudományi Intézet, Művelődésügyi Minisztérium, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Petőfi Sándor Gimnázium, Vésztői Általános Iskola, Szechenyi Könyvtár, Magyar Állami Operaház, Magyar Néphadsereg Színháza, Országos Tervhivatal, Országos Takarékpénztár, Sztálin Vasmű, Csepel Vas- és Fémművek, Borsodi Szénbányászati Írőszta, Magyar Divatosarnok Állami Áruház, Háztartási Bolt, 2. sz. Népbolt, Dózsa Termelőszövetkezet stb."

(i. m. 50).

Írásrendszerünk még 1832 után is több évtizeden keresztül köznévi szókapcsolatoknak fogta fel azokat a nyelvi formákat, amelyekből a század második felében lassan kezdett kikristályosodni egy új szófaji kategória: az intézménynév. A tulajdonnévvé válás szakaszait jól tükrözte a helyesírásukban is megmutatkozó fokozatosság: kezdetben csak a földrajzi és a személynévi elemeket jelölték nagy kezdőbetűvel egy-egy néven belül, ezt követte a név első szavának nagybetűsítése, végezetül pedig minden szót megilletett a nagybetű. Felvetődik a kérdés, miért állította meg ezt a folyamatot az AkH. 1954. azzal, hogy mindössze a lényeges (legalábbis a szakemberek által annak tartott) elemeket íratta csak nagybetűvel.

Köztudomású, hogy az ötvenes évek elején ismét felerősödött a nagybetűsítési divat annak ellenére, hogy sok közleményben bírálták, helytelenítették. BÍRÓ Gizella például, aki részletesebben foglalkozott a kérdéssel Nagybetűk című cikkében (Msn. XIII. 10), rámutatott arra, hogy a

nagybetűs kiemelés főleg a barokk korszakban és a XIX. században volt divatban. Számba vett egy sor olyan példát, amelyek azt jelzik, újra terjed ez a helyesírási szokás. Példái közt találunk magasztos jelentésű szavakat, szintén a magasztosítás szándékával megszemélyesített fogalmak neveit, államfők megjelölését, hivatalok, épületek, politikai események, világtájak, égitestek, orvosságok, harckocsik és katonai kitüntetések nevét. Ennek a helyesírási kérdésnek 1944-ben alighanem politikai színezeete is lehetett, kifejezése az akkori vezetők előtti megalázkodásnak, a háborús propagandának. A szerzőnek az a véleménye, hogy kerülnünk kell a nagybetűk szaporítását, mert az nem más, mint a hatáskeltés eszköze.

HEXENDORF Edit 1955-ben úgy vélekedett a kis és a nagy kezdőbetűkről írott tanulmányában, hogy kétségtelenül javult a helyzet, de a figyelmeztetés kell továbbra is. Ő is óv attól, hogy "rászabadítsuk az embereket a korlátlan tulajdonnevesítésre" (HIK. 58). Az intézménynevekről elismeri, hogy a közszók és a közszókból álló szerkezetek is képesek identifikálni, de ettől még nem válnak tulajdonnevekké, tehát "meg kell engedni a közszóként való alkalmazásban a kisbetűs írást (vö. 262. pont)" (HIK. 58).

FÁBIÁN PÁL a tulajdonnevek helyesírását elemző tanulmányában (A tulajdonnevek írása. HIK. 79) természetesen kitért az intézménynevek problémájára is, és megmagyarázta, milyen elvek vezérelték a Helyesírási Bizottságot döntésében. A közgyakorlatban megmutakozó ingadozásnak feltehetően két oka volt. Egyrészt ma sem könnyű eldönteni, hogy mikor van szó intézménynevekről, mert például "a miskolci Dózsa termelőségvetkezet alakulat nyelvi szerkezetét tekintve pontosan megegyezik mind a miskolci Dózsa utca szókapcsolattal, mind pedig a Diósgyőri Lenin Kohászati Művek formával" (i. m. 87). Akkoriban, 1950--55 között az intézménynév megítélésében mutakozó bizonytalanság miatt gyakori volt a kisbetűs írás, csupán az első szót kezdték nagygal a név kezdetét érzékeltetve. Másrészt a közízlés is idegenkedett a sok nagybetűtől főként esztétikai okok miatt (Simonyi sem kedvelte őket). Mindezeket figyelembe véve a bizottság komolyan foglalkozott azzal -- írta FÁBIÁN PÁL --, hogy a többелеmű intézményneveknek csak az első szavát íratja nagybetűvel. Ez az elképzelés azonban megvalósíthatatlannak tűnt, mert például a több évtizede nagybetűs Magyar Tudományos Akadémiá-ról nehezen tudtunk volna átállni a Magyar tudományos akadémiá-ra. De a nagy kezdőbetűs kezdés mellett szólt az az

érv is, hogy a név ilyen formájában jobban elkülöníthető a szöveg többi részétől, illetve könnyebben meg lehet állapítani a név terjedelmét. FÁBIÁN Pál a bizottság végleges döntésének várható következményeit is felmérte: "Ez a felfogás ugyan a nagybetűs írás bizonyos kiterjedését fogja eredményezni, viszont az egység biztosítása érdekében ezt az utat kellett választani" (HIK. 87).

A 261. szabály azzal, hogy egy névben lényeges és lényegtelen elemeket különböztetett meg, értelmezési viták magvát hintette el, ugyanis a "lényeges" kitélt a szakemberek és a helyesíráshoz kevésbé értők tömege nem azonos módon értelmezte. Lényeges szó az egyedítő elem is és a műfajjelölő szó is. Mi válhat akkor lényegtelen elemmé egy névalakulatban, amely kisbetűsíthető és kevésbé informatív? A szabály 19 példája közül mindössze kettőben található kisbetűs elem: az és kötőszó és a számú szó. Az ötvenes évek közepétől a közgyakorlat ilyen lényegtelen szót "avatta" a földrajzi nevek mellett szereplő vidéki, vidéke, megyei, városi, járássi, községi, kerületi, utcai és a számú szavakat: Eg r és vidéke Horgászegyesület, XI. kerületi Vegyesipari Javítóvállalat, Dohány utcai Általános Iskola. Ugyanezek az elemek a gyakori kisbetűs kezdés ellenére pecséteken, címzéseken, hivatalos megszólításokban, cégjelzéseken, névtáblákon nagy kezdőbetűvel fordultak elő. Az 50-es, 60-as években forgalomban lévő intézménynevek, és azon belül is az azonos típusúak eltérő írásmódja arra enged következtetni, hogy az AkH. 1954. a 261. szabályával -- szándéka ellenére -- nem segítette elő az egységesülést megfogalmazása miatt, mert továbbra is fennálltak az ingadozások, a bizonytalanságok.

Az intézménynevek szerkezetüket tekintve általában terjedelmesek, többszavasak, hisz különféle egyedítő elem és műfajjelölő szó kapcsolata alkotja együttesen a hivatalos, pontos nevet. Egyszavas intézménynevekkel csak ritkán találkozunk (a rövidítéseket kivéve), pl. Belügyminisztérium, Bélyegmúzeum. Ebből adódóan a mindennapi használatban szívesen rövidítünk, mert így könnyebben kezelhetők, népszerűek a becenevek akár írásban, akár beszédben. (Sokszor a teljes, szabályos formát nem is ismerjük.) A 262. szabály a rövidített formákra is kötelezővé tette a nagy kezdőbetűt: "A hivatalos, teljes intézménynevek helyett gyakran használjuk a név rövidebb formáját, amely rendszerint a teljes név legfontosabb eleméből alakul ki. Ezt a rövidebb, általánosabban használt intézmény-

nevet nagy kezdőbetűvel írjuk: az Akadémia (a Magyar Tudományos Akadémia), a Földművelésügyi (a Földművelésügyi Minisztérium), a Nemzeti (a Nemzeti Színház) stb. -- Kis kezdőbetűt írunk azonban olyankor, ha az intézményt köznévként emlegetjük: bemegyek a minisztériumba, felvették a gimnáziumba, segélyt kapott a vállalatától stb." A bizottság nem különítette el ugyan a kétféle rövidítési módot a szabály szövegében, de a példákból kitűnik: vagy az egyedítő elemet hagyjuk meg (Nemzeti), vagy a műfajjelölő szó marad meg (Akadémia).

A 263. és a 264. szabály első ízben foglalkozott a képzős és a raggal ellátott intézménynevek helyesírásával: "A többtagú intézménynevek utolsó tagjához kötőjel nélkül kapcsoljuk a ragokat: a Kohó- és Gépipari Minisztériumban, a Magyar Tudományos Akadémiától stb." Mint látjuk, a személynevek, a földrajzi nevek és a címek toldalékolásának elvét -- azaz a ragot írjuk közvetlenül a szóhoz, amikor csak lehet -- terjesztette ki az intézménynevekre is a 263. szabály. Az -i képzővel lényegesen ritkábban látjuk el az intézményneveket. Ha mégis szófajváltásra kerül sor, kétféleképpen járhatunk el a 264. szabály értelmében: "Az első tagjukban tulajdonnevet tartalmazó intézménynevek -i képzős származékaiban a tulajdonnév nagy kezdőbetűjét meghagyjuk, a köznévi tagokat kisbetűvel kezdjük, s az utolsóhoz az -i-t kötőjel nélkül kapcsoljuk: Széchenyi könyvtári, Petőfi Sándor gimnáziumi stb. A csak köznévi elemeket tartalmazó intézménynevek -i képzős származékában minden tagot kisbetűvel kezdünk, s az utolsóhoz az -i-t kötőjel nélkül kapcsoljuk: művelődésügyi minisztériumi, építéstudományi intézeti stb." Az AkH. 1954. azt a korábban már megfogalmazott szabályt terjesztette ki az intézménynevekre is, amely szerint a tulajdonnév és a köznév kapcsolatában (tekintet nélkül arra, hogy külön- vagy kötőjellel írjuk) a tulajdonnév mindig megőrzi nagy kezdőbetűjét, például: Duna-part -- Duna-parti, San Marino Köztársaság -- San Marino köztársasági, Nógrád megye -- Nógrád megyei, Bakony hegység -- Bakony hegységi, Balaton tó -- Balaton tavi.

Mindezek a szabályok együttesen arra hivatottak, hogy 1954-től kezdve irányítsák, egységesítsék az egyre inkább szaporodó, változatos névanyag helyesírását.

3. DEME LÁSZLÓ a Helyesírási rendszerünk logikája című 1965-ös tanulmányában (A Magyar Nyelvtudományi Társaság kiadványai 110. szám)

ugyanerről a kérdéstről úgy vélekedett, hogy "az intézménynevek írása alapjaiban a személynevekével egyezik meg: a név terjedelmét a nagy kezdőbetűs elemek száma mutatja benne" (i. m. 25). Az AkH. 1954. 261. szabályának lényegét tömören így foglalta össze: "Minden önálló elem nagy kezdőbetűs: Igazságügyminisztérium, Honvédelmi Minisztérium, Kohó- és Gépipari Minisztérium" (i. m. 25). DEME a szabály szakkifejezésén úgy változtatott, hogy a lényeges és lényegtelen szavak helyett "önálló elem"-ről beszélt, jóllehet a két elnevezés jelentése teljesen fedi egymást. A szerző a továbbiakban sorra vette mindazokat a nehézségeket, vitás kérdéseket, amelyek felmerülnek témánkban.

Az egyik ilyen nehezen eldönthető probléma az elő- és az utójelzők hovatartozásának megítélése még napjainkban, 1988-ban is. Az elnevezések többségében ugyanis az előjelző a név szerves része, máskor pedig csak a név előtti kisbetűs jelző. DEME szerint a lábodi Dózsa Isz, a Puskin mőzi, a Keleti pályaudvar szókapcsolatok esetében a név mindössze csak annyi: Dózsa Isz, Puskin, Keleti, amiatt a többi szó csak kisbetűs lehet, hisz nem része a névnek, el is hagyható, mint az utóbbi két példában (Megyek a Puskinba. Elutaztunk a Keletiből.).

"Névségi s egyben névhatár-megállapítási probléma: tulajdonnév-e az intézmény egy-egy részlegének elnevezése (illetőleg megnevezése), s mikorra és milyen önállóságú részlegnél vonható meg a határ?" (I. m. 25.) FÁBIÁN PÁL ugyanezt a kérdést már 1955-ben felvetette, és a választ is megadta rá (A tulajdonnevek írása. HIK. 87). Ő a következő eljárást javasolta: "Nagyobb intézményeken belüli részegységek, részintézmények nevében az egyes tagokat csak akkor kellene nagy kezdőbetűvel írni, ha a részegység maga is jelentős, tehát a neve önmagában is használatos intézménynév, ha nem is mindig országos, de legalábbis egy szakmán belüli viszonylatban. -- Ha azonban a részegység kevésbé jelentős, a neve önmagában nem használatos szélesebb körben, illetőleg csak köznévi jelentéssel bír, már kisbetűket kellene használni a leírásakor, különösen akkor, ha a nagyobb egység nevével együtt használjuk: A Magyar Dolgozók Pártjának XI. kerületi szervezete, az Oktatásügyi Minisztérium Neveléstudományi Intézetének módszertani osztálya stb." (i. m. 88).

DEME LÁSZLÓ a kisbetű-nagybetű eldöntésében figyelembe vette, hogy az illető név önálló igazgatási és költségvetési egységet takar-e, mert

akkor helyeselhető a nagybetű (A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete), de ha mindössze egy kisebb részegységet, osztályt, csoportot akarunk jelölni, fölösleges, értelmetlen a sok nagybetű (A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetének nyelvművelő osztálya). Egyetlen mondatban sejtette azt is, hogy a helyesírásban bizonyos pontokon mennyire előtérbe kerülhetnek a szubjektív, emberi tényezők, mivel a saját intézményét mindenki nagybetűvel szeretné írni. Ő még csak tanácsol -- mint írta --, mert "határozat nincsen rá". (Ezzel a részkérdéssel majd az AkH. 1984. foglalkozik részletesen!) Tanácsa lényegét illetően meg egyezik a FÁBIÁN Páléval: "Csak az önálló hivatali apparátussal bíró intézmények és alintézmények neveit érdemes tulajdonnévként felfogni; kisebb részeit, szerveiket meg az alkalmibb jellegű bizottságokét már nem" (i. m. 25).'

Mérsékletre intett a nagybetűírásban a "Bemegyek a minisztériumba" típusú mondatokban, mert semmi nem indokolja a Minisztérium-ot. Javasolta viszont az egyedítő tagokból megszületett rövidítésekre: "a Nemzeti, a Belügy, a Haladás, a Gyapjúmosó" (i. m. 25). Itt magyarázta meg az Opera és az Akadémia nagybetűjét is azzal, hogy a kisbetűs formájuk teljesen más jelentésű: az opera zenei műfaj, az akadémia pedig felsőoktatási iskolafajta.

A továbbiakban DEME még egyszer hivatkozott a legfontosabb szabályra, de itt már az elem helyett tag-ot említett: "Az intézménynévben minden önálló tag nagy kezdőbetűs" (i. m. 26). Szavaiból arra lehet következtetni, hogy a szabályzat szerinti lényeges szó megfelel nála az önálló tag-nak, a nem önálló tag pedig nem más, mint a lényegtelen elem. (A tag szakkifejezést viszi tovább a bizottság az AkH. 1984-ben is.) Hosszabb elnevezések elemzésével mutatta be az elhatárolás nehézségeit; a Baranya megyei Tanács V.B. és a Práter utcai Általános Fiúiskola esetében egyetlen egységnek számít a Baranya megye valamint a Práter utca, ezért csak az önálló elem lehet nagybetűs, a másik szó (tag) nem. Még bonyolultabbnak tűnik a Heves megyei Bíróság értelmezése és írása, mert ha úgy fogjuk fel, hogy ez a bíróság Egerben található, ott működik, akkor helyes formája: Egri Megyei Bíróság. A Szeged város Tanácsa is analógiásan élhet ebben a formában is: Szegedi Városi Tanács. Megjegyzésként még hozzátette a szerző, hogy "ha eredetileg nagy kezdőbetűs tulajdonnévnek kis

kezdőbetűs melléknévi származéka válik intézménynév részévé úgy, hogy nagybetűsödni kell, e nagy kezdőbetűsödés csak az elejére vonatkozik (tulajdonnévi eredetű), második tagjára nem. Tehát: Dunántúl, s ebből Dél-Dunántúl; de ebből: dél-dunántúli, s ebből intézménynév részeként: Dél-dunántúli Áramszolgáltató Vállalat, mert a dél-dunántúli melléknévnek csak az eleje nagybetűsíthető" (i. m. 26). A toldalékolásról a szabályzattal azonos módon vélekedik.

4. FÁBIÁN PÁL 1966-ban A magyar helyesírás rendszere című tömör összefoglalásban (Nyelvtudományi Értekezések 54. sz.) az intézményneveket vizsgálva, ötvözte az AkH. 1954. szabályát és a Deme-féle meghatározást: "64. A hivatalok, szervezetek, vállalatok, intézetek, társulatok, iskolák, szövetkezetek és hasonlóak (egy szóval: intézmények) hivatalos nevében minden lényeges és önálló elemet nagybetűvel kezdünk, és az egyes tagok közé nem teszünk kötőjelet: Művelődésügyi Minisztérium, Állami Földmérési és Térképészeti Hivatal, Magyar Szocialista Munkáspárt, Magyar Úttörők Szövetsége, Csepel Vas- és Fémművek, Kartográfiai Vállalat, Országos Széchényi Könyvtár, Építéstudományi Intézet, Nemzeti Színház, Vésztől Általános Iskola, Vörös Csillag Termelőszövetkezet, Balatonfenyvesi Állami Gazdaság; Pest megyei Népbolt, Kazinczy utcai Általános Iskola; stb." (i. m. 42). A képzős származékokról azt írta, hogy "a tulajdonnévi vagy az azzal egyenértékű tag(ok) nagy kezdőbetűjét megtartjuk, a köznéviakat pedig kisbetűvel kezdve különírjuk" (i. m. 42). Ez a szabály szinte változtatás nélkül kerül majd be az AkH. 1984-be. A rövidített és a köznévi formákról a szabályzathoz és Deméhez hasonlóan vélekedett: az első esetben javasolta a nagybetűt, a második esetben pedig csak a kisbetűs nevet helyeselte.

5. Az 1972-ben megjelent második, javított és bővített kiadású Helyesírási és tipográfiai tanácsadó közölte DEME LÁSZLÓ tanulmányát (Az intézménynévírás néhány problémája. 235--237), de az 1969--70. évi szabályozás eredményét, melyet a bizottság elfogadott, szintén pontokba szedte. A tulajdonnévírás fejezetében a 20. paragrafus az eddigi kétféle szót (lényeges, önálló) egymás mellett használta az egyértelműség kedvéért, és az AkH. 1954. adósságát azzal pótolta, hogy megmagyarázta, illetőleg példákkal illusztrálta, mi értendő lényegtelen elemen: "Az intézménynevekben minden lényeges és önálló tagot nagy kezdőbetűvel írunk. Nem te-

kintendő viszont ilyennek a névelő, a kötőszó, a sz. (= szám v. számú) rövidítés, valamint a tulajdonnév után álló megyei, járási, fővárosi, városi, kerületi, községi, úti, utcai, körúti, téri stb. szó és rövidítésük (m., föv., ker., u. stb.). Ezeket az elemeket az intézményneveken belül is kis kezdőbetűvel kell írni" (i. m. 51). Példái között találjuk a Dóhány utcai Általános Iskola, Szentesi 2. sz. Általános Iskola, Debrecen megyei jogú város Tanácsa, Debrecen városi Tanács, debreceni Városi Tanács, Budapest V. kerületi Tanács, V. ker. Tanács neveket. TIMKÓ György az intézménynevek helyesírásáról szóló 1977-es előterjesztésében a földrajzi nevekben gyakran szereplő lényegtelen elemekkel egészítette ki a fenti sort: járás, menti, vidéki, környéke, környéki, völgye, völgyi (i. m. 5).

A HTT. leszögezte azt is többek között, hogy a teljes nevek rövidített, közszói változatában ugyanígy felesleges a nagybetű (községi tanács, megyei tanács), mint az intézményneveken belüli egységek (főosztályok, osztályok, csoportok, üzemszervek, telephelyek stb.) nevében (Kossuth Nyomda munkaügyi osztály, Művelődésügyi Minisztérium közoktatási főosztály).

Kitért még arra is, hogy a Vörös Csillag Isz., Aszód szerkezetű nevekben a telephelyre utaló földrajzi nevet vesszővel választjuk el a teljes névtől, és -- a Helyesírási Bizottság véleménye szerint -- ez nem része a névnek. Ebből következően ha -i melléknévképzővel látjuk el, nem maradhat meg a nagybetűje, tehát a helyes forma: aszódi Vörös Csillag Isz. Az AkH. 1984. a 188. szabályában ezt a döntést majd megváltoztatja.

1954 és 1984 között a mindennap használt intézménynevek jelentős hányada csak lényeges elemeket tartalmazott, emiatt indokolt volt a csupa nagybetűs szókezdet, például: Bánya- és Energiaügyi Minisztérium, Magyar Agrártudományi Egyesület, Országos Fordítóiroda, Söripari Igazgatóság, Ferroglobus Vállalat, Fővárosi Köztisztasági Vállalat, Budapesti Kőolajipari Gépgyár, Közellátási Kormánybiztosság, Fővárosi Vígszínház, Bókay János Gyermekklinika, Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége, Astoria Bár, Szombathelyi Háziipari Szövetkezet, Almásfüzitői Kőolajipari Vállalat,

Terézvárosi Osztrák--Magyar Társaság, Indiai Nemzeti Kongresszuspárt, Építőipari KTSZ, Magyar Írók Miskolci Szövetsége, Óbudai Goldberger Textilművek, a Kalocsai Városi Tanács Kórháza, Napsugár Szálloda, Déryné Színház. Az 1954-es szabályzat előírásainak megfeleltek a lényegtelen elemek kisbetűs kezdései, mint a XI. kerületi Vegyesipari Javítóvállalat, Győr megyei Szakszervezeti Tanács, Békés megyei gyulavári Kossuth Termelőszövetkezet, Szinyei Merse utcai Általános Iskola, balatonfüredi KIOSZ-üdülő, balatonfüredi SZOT-szanatórium esetében. Az intézmények részlegeinek változó volt az írása, hisz az AkH. 1954. ezt a kérdést nem szabályozta: a LEMP Központi Bizottsága Politikai Irodája, V. kerületi Tanács 1. számú Szabó Ervin Könyvtára; az MSZMP ideiglenes központi bizottsága, Egységes Parasztifjúság Országos Szövetségének országos ideiglenes szervező bizottsága, a Magyar Vöröskereszt külügyi osztálya, a Magyar Forradalmi Ifjómunkás Szövetség budapesti szervezete, a Kínai Népköztársaság budapesti nagykövetsége.

6. Az AkH. 1984. újabb fordulóponthoz jelentett az intézménynévirás történetében. A helyesírási szakembereket kettős cél vezette a leendő "törvénytar" megalkotásában: egyrészt az érvényben lévő 261. szabály okozta bizonytalanságot kellett feltétlen megszüntetni egy, a gyakorlatban is jól alkalmazható általános szabállyal; másrészt az újabbnál újabb bonyolult szerkezetű nevek helyes jelölését is feltétlen egységesíteni kellett. TIMKÓ György 1978-as második előterjesztésében közölte sommás véleményét a meglévő szabályokról: "A szabálypontok általában jók, csak elégtelenek, sok írásproblémára nem adnak világos választ, eligazítást" (i. m. 1). Épp ezért a korábbi 4 szabály számát 7-re emelték, sőt az egyes pontokat alpontokkal tették részletesebbé.

A 186. pont az ún. főszabály, miszerint "Az intézménynevek -- néhány esetet nem számítva -- több szóból állnak. Ezek összetartozását, a név kezdetét és végét az alkotóelemek nagy kezdőbetűs írása jelzi."

A kiegészítő szabályok közül a legfigyelemreméltóbb a 107. pont: "A hivatalok, társadalmi szervezetek, oktatási intézmények, tudományos intézetek, szövetkezetek, vállalatok és hasonló többelémi hivatalos, cégszerű nevében -- az és kötőszó, valamint a névelők kivételével -- minden tagot nagybetűvel kezdünk." Ebben az utasításban a Helyesírási Bizottság azon döntése fogalmazódott meg, mely szerint az dhajtott egységesség meg-

teremtése érdekében vissza kell térnünk az 1954 előtti csupa nagybetűs íráshoz. A bizottsági jegyzőkönyvek azt tanúsítják, hogy az egyöntetű vélemény kialakulását az eltérő nézeteket vallók hosszas érvelése, a különböző nyelvi és helyesírási lények figyelembevétele, valamint a várható következmények mérlegelése előzte meg.

Az előkészítő munka fontos állomása volt TIMKÓ Györgynek az 1977 júniusában és az 1978 márciusában megtárgyalt első javaslata az intézménynevek helyesírásáról. Meggyőződése szerint "a gondok-bajok forrása elsősorban abból táplálkozik, hogy a szabályzat nem adja meg az intézmény fogalmának definícióját, azt nem tudjuk önmagunknak sem világosan megfogalmazni, ezért aztán nem lehet a kellő biztonsággal eligazodni a sokszor rendkívül bonyolult intézménynevek leírásakor" (i. m. 4). Ezzel az okfejtéssel egyetértett ugyan a bizottság, ennek ellenére egyéb más indokok miatt nem került be a definíció a szabályzatba, hanem helyette a 187. pont több példa felsorolásával érzékeltette, mely neveket tartunk számon az intézménynevek körében.

A két tervtanulmány között a lényeges szemléletbeli különbség elsősorban abban mutatkozott meg, hogy az elsőben TIMKÓ átvette az AkH. 1954. döntését, és szükségesnek tartotta a lényeges és lényegtelen elemek megkülönböztetését, később a második, átdolgozott javaslatban -- főként Fábrián Pál tanácsára, illetve a bizottsági tagok egységes állásfoglalása alapján -- már a minden elemre érvényes nagy kezdőbetűt tartotta célszerűbbnek.

A szakembereknek két lehetőséggel kellett számolniuk a végleges szabály megfogalmazása előtt: a) Amennyiben továbbra is ragaszkodnak az 1954-es írásmódhoz, nem sikerül megszüntetni a 3 évtized alatt kialakult rendezetlenséget ebben a kérdésben. b) Ha visszaállítják az 1954 előtti csupa nagybetűs szókezdéseket, és a névnek minden elemét egyenrangúként kezelik, ezzel megkönnyíthető, egységesebbé tehető az intézménynévírás. Eleinte valószínűleg megnövekszik a nagybetűs szavak száma, de ez remélhetően nem egy káros helyesírási szokás elindítója lesz. Az a fajta jelölés, mely szerint a névnek csak az első szava lenne nagybetűs, a többi kicsi, számba sem jöhetett, mert azt már az AkH. 1954. szerkesztésekor elvetették az illetékesek. Indoklásuk ekképpen szólt: a Nemzeti Színház, a Magyar Tudományos Akadémia, a Nemzeti Múzeum stb. példákat már 1832-

ben, a kezdet kezdetén ebben az alakjukban fogadtuk el, és körülményes, sőt értelmetlen volna a kisbetűsítésük.

Nem segítette elő a közös vélemény megszületését a sajtó bizonytalan helyesírása sem, hisz ugyanaz a név a napilapokban időnként egyetlen oldalon kétféle helyesírással jelent meg.

Számolni kellett azzal az elég gyakori szokással is, hogy számos elnevezésnek megvolt a hivatalos, nagy kezdőbetűs formája a cégtáblákon, egyéb feliratokon, kiemelt helyeken, de például ugyanezeket a neveket levélben, főleg magánlevélben részben kisbetűsítették (Kárpátia Étterem - Kárpátia étterem).

A bizottság egyöntetűen vélekedett arról is, hogy lehetetlenség elvárni az iskoláktól, a sajtótól és a nagyközönségtől a lényeges és a lényegtelen elemek helyes, azonos megkülönböztetését.

Mindezeket összevetve arra a megállapodásra jutott a testület, hogy a minden elemében nagybetűs írás -- visszatérést jelent ugyan egy korábbi helyesírási állapothoz -- várhatóan csökkenteni fogja a bizonytalanságokat. Az új szabályban első látásra mindössze a tag szó adhat némi okot a félreértésre, mert arra nem kapunk magyarázatot a szövegben, mi veendő tagnak és mi nem. A közel húsz legkülönbözőbb típusú példa írásmódjával azonban illusztrálja a bizottság, hogy a tag nem azonos a szintagnával, mert az alaptag is, a determináló tag is nagybetűs (Vas Megye lanácsa); továbbá a kötőszó és a névelők szintén nem tagok, mert kisbetűsek (Danuvia Központi Szerszám- és Készülékgyár); tagként ezek szerint a kötőszók és a névelők kivételével a névben szereplő, egymástól különírt szavakat foghatjuk fel (Géza Király Téri Egészségügyi Szakközépiskola).

Ágoston Mihály az új szabályzatot elemző kötetében (Helyesírásunk hiteléért. 64.) felteszi a kérdést: "Azonos-e az alapszabályban szereplő "tag" a "szó"-val? Ha igen, akkor miért nem a "szó" áll a "tag" helyén? Ha nem, akkor mi a "tag"?" Majd néhány sorral lejjebb kifejti, hogy helyénvalónak tartotta volna megfogalmazni a szabályban azt is, hogy "a kötőjeles és a nagyköötjeles összetételek közül a mellérendelő összetételeket e tekintetben két tagnak számítjuk" (i. m. 64.).

A bizottság a Kelet-bükki Állami Gazdaság példa írásával szerintünk jól érzékeltette, hogy a kötőjellel összekapcsolt alárendelő szóösszetételek voltaképpen egyetlen elemnek vehetők, és emiatt csak az előtag

nagybetűs. Ettől a formától jelentősen eltér a Nagyar--Szovjet Baráti Társaság, amelyben a két népnév a mellérendelő viszonyból adódóan megőrzi önálló szói jellegét, melynek következtében külön-külön nagybetűs tag lesz.

ELEKFI LÁSZLÓ az új szabályzatról írott véleményében (MNy.LXXXIII. 307) felveti többek között az intézménynevek helyesírását is. Javaslataiból az derül ki, hogy elegendőnek tartaná, ha a címek mintájára az intézményneveknek is kizárólag az első szavát íránk nagybetűvel, mert "ezek általában nem valódi tulajdonnevek, hanem tulajdonnévi (vagy inkább csak egyed megjelölésére használt) jelölő értelmű közszők, szókapcsolatok". Szerinte nem egészséges jelenség a nagybetűs szókezdést kiterjeszteni az olyan alakulatokra, mint a Vas Megyei Tanács, holott itt csak a Vas a valódi tulajdonnévi elem. Még furcsábbnak találja a Géza Király Téri Egységügyi Szakközépiskola vagy a 43. Számú Építőipari Vállalat írását. Javaslata szerint az esetlegesen előforduló személynévi elemek megőriznék nagybetűs szókezdésüket, pl.: Magyar tudományos akadémia, Országos Széchényi könyvtár. Kivételt az alól csak a számnévvel kezdődő elnevezésekben tenne: 43. sz. Építőipari vállalat, 70. sz. Postahivatal. A nagy kezdőbetű átkerülne a számnév miatt az őt követő első szó elejére. Mindezeket a megoldásokat részben a század eleji helyesírási szokással indokolja, másrészt hivatkozik az idegen írásrendszerek (pl. a cseh) hasonló eljárására.

Elekfi László elképzelése azért nem helyeselhető, mert az eddigiek-nél több szempontra kellene tekintettel lennünk egy-egy név leírásakor. A legalább 3-féle megoldás egyetlen tulajdonnévfajtán belül nehezen lenne elfogadtatható a közgyakorlatban, és nemhogy egyszerűsítene, hanem még bonyolultabbá tenné az írást.

Az -i képzős melléknevekkel már az AkH. 1954. is foglalkozott, és lényegét tekintve ugyanazt mondta ki az AkH. 1984. is. Apróbb különbségek ennek ellenére adódnak. Az 1954-es megfogalmazás szerint az akkor jóval kisebb mennyiségű divatos intézménynévanyagot főként alapformájában használták, és csak igen ritkán kerültek elő a melléknévi származékok. Ezzel szemben a 11. kiadás a 187. pontban a sokféle szerkezetű névnek az alapformája mellett közli az -i (néha a -beli) képzős alakját is, mivel ezek-re majdnem olyan gyakran szükségünk van, mint a képző nélküliekre. Továb-

bá a 10. kiadás 264. pontjában a bizottság csak olyan neveket említ, amelyeknek az első tagja tulajdonnév, holott akkor is, ma pedig még inkább léteznek olyan típusúak, amelyeknek a második eleme tulajdonnévi eredetű. Ezért volt szükséges módosítani a szabályt úgy, hogy az 1984-es nem határozta meg a tulajdonnévi elem helyét: "a tulajdonnévi vagy az azzal egyenértékű tag(ok) nagy kezdőbetűjét megtartjuk, a köznévi elem(ek)et pedig kisbetűvel kezdve írjuk. Például: Madách színházi, Új Egység cipészipari szövetkezeti, országos Széchényi könyvtári, Április 4. gépgyári."

A 188. szabály négy alpontban a hivatalos, szabályos, teljes néven kívül használt egyéb formák írását mutatja be. Az intézménynév szófaji arculatához tartozik a kettősség, a köznévi és a tulajdonnévi képesség együttléte ugyanabban a névben. Az a) pont arról szól, hogy bizonyos intézménynevek hivatalos és nem hivatalos elnevezése egybeesik. Az előbbinek a nagybetűs, az utóbbinak a kisbetűs szókezdés felel meg, és írásukat a mindenkor közlési szándék határozza meg: a balatonfenyvesi állami gazdaság, Balatonfenyvesi Állami Gazdaság; a pécsi nevelőintézet, Pécsi Nevelőintézet stb. Szabályzatunk természetesen a kis kezdőbetűs írást szorgalmazza.

Elég nagy a száma azoknak az intézményneveknek, amelyeknek a végére beépül a telephely neve, pl.: Egyesült Munkás-Paraszt Isz, Dúsnok; Nemzeti Színház, Szeged. Főleg általános iskolák, termelőszövetkezetek, állami gazdaságok, ipari szövetkezetek választanak ilyen szerkezetű elnevezést. Helyesírásukra a b) pont alapján az vonatkozik, hogy ezek hivatalos, cégszerű formáknak tekintendők, és a földrajzi név is az alakulathoz tartozik az előtte álló vessző ellenére. Ugyanez a pont azt is leszögezi, hogy "ha az ilyen szerkezetű alakulatok helységnévi eleme -i képzős melléknévi jelzőként a név élére kerül, az intézménynév részének tekintjük, s ezért nagybetűvel kezdjük: Dúsnoki Egyesült Munkás-Paraszt Isz, Szegedi Nemzeti Színház". Nem így vélekedett erről az 1954-es szabályzat. Az ilyenféle előjelzőről azt állította, hogy nem tartozik a névhez, ezért akkoriban helytelen volt a nagy kezdőbetűjük.

Mai intézménynévírásunk egyik bonyolult kérdése az, hogy eldöntsük: hol kezdődik egy-egy elnevezés, és a telephely része-e az alakulatnak, vagy csak alkalmi jelző? Hasonló szerkezetűek első látásra a Budapesti

Csokoládégyár, Jászberényi Tanfőképző Főiskola, Novaji Általános Iskola, Mátraalji Szénbányák, illetőleg a gyöngyösi Berze Nagy János Gimnázium, a budapesti Színház- és Filmművészeti Főiskola példák. A kezdőbetűk megírtetésében segítséget jelenthet, hogy amely nevekben személynévi egyedítő elem található, annak általában csak előjelzője a földrajzi név. Több főiskola például évtizedeken keresztül ilyen hivatalos nevet viselt: Egri Tanárképző Főiskola, Nyíregyházi Tanárképző Főiskola. A hatvanas évek vége felé viszont divattá vált ismét személynévet beépíteni, és azzal egyedíteni: egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola, nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola. Az identifikálás ezúttal már a személynév szerepe, hisz a földrajzi elem kiszorult a névből. Ezt a szabályzatunk 188. b) pontja is megfogalmazza: "Kisbetűvel kezdjük viszont az intézmények működési helyére utaló -i képzős melléknévi jelzőket, ha nyilvánvalóan alkalmiak, tehát a névnek nem részei: a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem, a szegedi József Attila Tudományegyetem stb."

A c) pont azokról a divatos, gyakori rövidítésekéről beszél, amelyekben a név egy vagy több egyedítő elemét használjuk a teljes forma helyett. Mivel ezeknek a rövidített alakoknak a szófaja továbbra is tulajdonnév, az eredeti, nagybetűs írásuk megmarad: az Előrében dolgozik (ti. az Előre Asztalosipari Szövetkezetben), a Gondolat jelentette meg (ti. a Gondolat Kiadó) stb.

Gyakran élünk azzal a névhasználati szokással, hogy csak a szófajjelölő szót emeljük ki egy-egy névből, de azzal egy bizonyos intézményre utalunk. A d) pont szerint ilyen esetekben fölösleges a nagybetűs kezdés a rövidített alakban: "Részecske- és Magfizikai Kutatóintézet, de: a kutatóintézet kidolgozta; Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság, de: a bizottság véleménye szerint; stb." Az Opera (Magyar Állami Operaház) és az Akadémia (Magyar Tudományos Akadémia) kivételes módon kezelendők.

A nyelvben általában érvényesülő rövidítési tendencia terjedelmük miatt az intézményneveket is érinti. Háromféle megoldás közül választhatunk: 1. A Nemzeti, Belügy, Haladás, Juventus, Biogal, Eötvös stb. esetében az egyedítő elemet nevezzük meg (hagyjuk meg), a csoportjelölő szó(k) pedig elmarad(nak); 2. A Központi Bizottság, Elnöki Tanács, Minisztertanács szószerkezeteket és szóösszetételeket (jelző + műfajjelölő szó) egy

hosszabb név, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa, a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa helyett használjuk; 3. A Szilágyi-gimnázium, a Kossuth-egyetem, a Lenin-művek rövidebb formák pedig a Szilágyi Erzsébet Gimnázium, a Kossuth Lajos Tudományegyetem, a Lenin Kohászati Művek helyett fordulnak elő. Itt a tulajdonnévi elemek megőrzik a nagy kezdőbetűjüket, de a műfajjelölő szó nem lehet nagybetűs, mert ezek nem szabályos, pontos formák, hanem afféle becézett, rövidített elnevezések.

A gazdasági életben végbement és végbemenő strukturális változások miatt sok meglévő név új elemekkel kibővülve informál egy részleg vagy egység önálló vagy épp jogilag, illetve gazdaságilag függő voltáról. Az ebből fakadó elodázhatatlan helyesírási kérdés az, hogy mikor írhatjuk az alárendelt egységek nevét nagy, és mikor kis kezdőbetűvel. A 189. szabály ad erre választ: "a) Számos intézménynek (mint főhatóságnak) alárendelt intézményei is vannak. Ezek nevét is minden tagjában nagy kezdőbetűvel írjuk: Műszaki Kémiai Kutatóintézet (az MTA intézete), Országos Pedagógiai Intézet (a Művelődésügyi Minisztérium intézménye), Állam- és Jogtudományi Kar (az Eötvös Loránd Tudományegyetemen), Fővárosi Földhivatal (Budapest Főváros Tanácsánál), Magyar Földrajzi Társaság (főhatósága az MTA) stb." A b) pont a sokat vitatott intézményen belüli egységek írásáról azt mondja ki, "hogy akkor írandó intézménynévszerűen, ha az egyediség érzékeltetésére szükség van: a Föld- és Bányászati Tudományok Osztálya (az MTA testülete), a Medicor Művek Vállalkozási Gyára, a Szakszervezetek Nógrád Megyei Tanácsa, a Hazafias Népfront X. Kerületi Bizottsága stb." A c) pontban található példák írása azt jelzi, hogy "az intézmények azonos rendeltetésű kisebb egységeinek típusukra utaló megnevezését kis kezdőbetűvel írjuk: a Kossuth Nyomda személyzeti osztálya, a Bölcsészettudományi Kar gondnoksága, a XI. Ker. Tanács szakorvosi rendelője stb." Az ilyen típusú neveket önmagukban használva is kisbetűvel írjuk: "emlékeztető a műszaki osztály részére, feljegyzés a jogi csoportnak, kérelem az üzemi szakszervezeti bizottsághoz stb." A d) pont az alárendelt viszonyú intézményeket jelölő birtokos jelzős szerkezetekről úgy dönt, hogy "a birtokszó személyragját általában ki kell tenni: A (a) Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete; A (a) Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki Kara; stb." Megengedi viszont kiemelt helyzetben a másik kedvelt

formát is:

Magyar Tudományos Akadémia
Nyelvtudományi Intézet

Budapesti Műszaki Egyetem
Építészmérnöki Kar

Ismeretesek olyan széles körben használt nevek, amelyekben érvényesül ugyan az intézménynévi jelleg, leginkább ahhoz a tulajdonnévhez állnak közel, mégsem nevezhetők egyértelműen intézménynévnek, mert nem mindenben tesznek eleget a fogalom követelményeinek. Hosszas viták után megszületett az elnevezésük is, valamint tisztázódott az írásmódjuk is. A 190. szabály részletezi, magyarázza mindezt: "A pályaudvarok, megállóhelyek, repülőterek, mozik, vendéglők, eszpresszók, üzletek, fürdők, temetők stb. megnevezésében az intézménynévi jelleg kevésbé érvényesül. Ezekben a csak intézménynévyszerű megjelölésekben a tulajdonnévi, illetőleg az azzal egyenértékű tagot (tagokat) nagybetűvel írjuk, az értelmezésre szolgáló köznévi tagot (tagokat) pedig kisbetűvel kezdve különírjuk: Keleti pályaudvar, Katonatelep vasúti megállóhely, Ferihegyi repülőtér, Ugocsa mozi, Kis Rabló étterem, Vén Diák eszpresszó, Rómeó férfiruházati bolt, Lukács fürdő, Kerepesi temető stb." Az intézménynévyszerű megjelölésekből gyakran csak a tulajdonnévi vagy más egyedítő elem marad meg: a Keletiből indultunk.

Új szabálynak számít a 191. pont is, amely azt tartalmazza, hogy a rendszeresen ismétlődő országos vagy egyéb nemzetközi rendezvények, kiállítások, vásárok nevét szokás nagybetűvel írni az intézménynevékéhez hasonlóan: Budapesti Nemzetközi Vásár, Szegedi Szabadláti Játékok, Vadászati Világkiállítás stb. Ezek olyan rendszeresen ismétlődő, országos, sőt gyakran nemzetközi szintű rendezvények, amelyek saját rendezőirodával, jogi képviselővel, önálló csekkszámával, pecséttel rendelkeznek, és rövidebb-hosszabb ideig szinte intézményként működnek.

A 192. szabálypont az, amely gyakori helyesírási problémákra, a külföldi intézménynevék írására adja meg a választ. A magyar vagy magyarra fordított idegen intézménynevék leírásában a saját neveinket meghatározó írásmód fogadható el: az Egyesült Nemzetek Szervezete, a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa, Nemzetközi Valutaalap, az Észak-atlanti Szerződés Szervezete, a Francia Népköztársaság Külügyminisztériuma stb. A nem hivatalos megnevezések, mint a francia külügyminisztérium jegyzéke, az osztrák légitársaság köznévi értelműek, nem hivatalos megnevezések, fő-

lősleges ténát a szókezdő nagybetű.

A dolgozat terjedelmi okok miatt csak az utóbbi 30 év változásait tudta elemezni vázlatosan, de mellékelte összefoglaló táblázatunk 1832-től, az első akadémiai helyesírási szabályzat megjelenésétől kezdve 1984-ig bemutatja az intézménynévtírás fejlődésének legfontosabb állomásait.

Az intézménynevek helyesírásának alakulása (1832--1984.)

	Köznévi elemekből áll	Tulajdonnévi elemeket is tartalmaz
AkH. 1832.	magyar Tudós Társaság	
AkH. 1876.	nőegylet, iparegylet, földhitelintézet, takarékpénztár, természettudományi tár- sulat	Kisfaludytársaság, Szent-Istvántársulat
AkHJ. 1877.	iparegyesület, földhitelintézet, nőegylet, Magyar Nemzeti Múzeum, Magyar Akadémia, Nemzeti Színház	Kisfaludy-társaság, Szent István-társulat
AkH. 1879.	földhitelintézet, iparegyesület, Magyar Tudományos Akadémia, Magyar Nemzeti Múzeum, Nemzeti Színház	Kisfaludy-Társaság, Szent István-Társulat
AkHJ. 1900.	királyi kúria, Magyar Nemzeti Múzeum, Nemzeti Színház, Magyar Tudományos Akadémia	Kisfaludy-Társaság, Szent István Társulat
AkHJ. 1901.	királyi kúria, Magyar Nemzeti Múzeum, Magyar Tudományos Akadémia. Történelmi Tár-	Kisfaludy-Társaság, Szent István Társulat

	Köznévi elemekből áll	Tulajdonnévi elemeket is tartalmaz
	sulat, Természettudományi Társulat, Nemzeti Színház, a Főrendi ház Hármass Bizottsága, akadémiai Nyelvtudományi Bizottság	
AkH. 1901.	királyi Kúria, Magyar Nemzeti Múzeum, Magyar Tudományos Akadémia, Történelmi Társulat, Természettudományi Társulat, Nemzeti Színház, a Főrendi ház Hármass Bizottsága, akadémiai Nyelvtudományi Bizottság	Kisfaludy-Társaság, Szent-István-Társulat
AkH. 1902.	királyi Kúria, akadémiai Nyelvtudományi Bizottság, a Főrendi ház Hármass Bizottsága, Magyar Nemzeti Múzeum, Történelmi Társulat	Kisfaludy-Társaság, Szent-István-Társulat
Iskolai helyesírás 1903.	a Szívutcai fővárosi elemi népiskola, Aradi m. kir. állami gimnázium, Nemzeti Múzeum, Magyar Tudományos Akadémia	Kisfaludy-társaság, Szent István társulat, Petőfi-társaság
AkHJ. 1912.	Nemzeti Múzeum, Magyar Tudományos Akadémia	Kisfaludy-Társaság, Szent István Társulat

	Köznévi elemekből áll	Tulajdonnévi elemeket is tartalmaz
AkH. 1913.	Állami tisztviselők és alkalmazottak fogyasztási szövetkezete, Budapesti grafikai és rokoniparosok főnökegyesülete, királyi Kúria, Tanítónők Otthona, Császárfürdő, Burgszínház, Magyar Bank, Déli vasutársaság, Magyar kir. Államvasutak, NEMZETI MÚZEUM, Emke, Máv., F.T.C., Nemzeti Szálló, Arany Sas, Kis Pipa	Kisfaludy-Társaság, Petőfi-Társaság, Lloyd-társaság, Németh János és Fia posztókereskedése, Ludovika-Akadémia, Hecht-bankház, Pallas-nyomda, Erzsébet szálloda, Gizella gőzmalom, Szentisvántemplom, Tóth-múzeum, Pasztőr-intézet
AkHJ. 1915.	Magyar Tudományos Akadémia, Nemzeti Kaszinó, Keleti Kereskedelmi Akadémia, Királyi Kúria, Országos Statisztikai Hivatal, az akadémiai Nyelvtudományi Bizottság	Kisfaludy-Társaság, Szent István-Társulat, Bethlen-Kollégium, Kir. József-Műegyetem, békéscsabai Rudolf-Gimnázium
Kelemen Béla (1918.)	Természettudományi Társulat, Első Hazai Takarékpénztár	Kisfaludy-társaság, Petőfi-társaság, Auróra-kör, Dunagőzhajózási társaság
AkH. 1922.	Királyi Kúria, a Főrendi Ház Hármass Bizottsága, Pesti Hazai Első Takarékpénztár, Országos Statisztikai Hivatal, Keleti Kereskedelmi Akadémia	Kisfaludy-Társaság, Szent István-Társulat, békéscsabai Rudolf-Gimnázium, Kir. József-Műegyetem, Bethlen-Kollégium

	Köznévi elemekből áll	Tulajdonnévi elemeket is tartalmaz
Balassa József (1929.)	Magyar Tudományos Akadémia, Szépművészeti Múzeum, Magyar Általános Hitelbank	Kisfaludy Társaság, Bethlen Kollégium
Így írunk helyesen 1934.	Magyar Tudományos Akadémia, Nemzeti Szín- ház, Magyar Általános Hitelbank, Szépmű- vészeti Múzeum	Kisfaludy Társaság
AkH. 1938.	Miniszterelnökség, Honvédelmi Minisztérium, Nemzeti Kaszinó, Kereskedelmi Akadémia, Nemzeti Szálló, Arany Sas, Zöldfa, Kis Pipa	Kisfaludy-Társaság, Szent István-Tár- sulat, Bethlen-Kollégium, békéscsabai Rudolf-Gimnázium, Szent István-Akadémia
AkH. 1940.	Történelmi Társulat, Nemzeti Színház, Kirá- lyi Kúria, Pesti Hazai Első Takarékpénztár, Magyar Tudományos Akadémia, Fenér Ló, Betekincs	Szent István Társulat, Bethlen Kollégium
AkH. 1943.	Magyar Tudományos Akadémia, Nemzeti Színház, Királyi Kúria, Országos Statisztikai Hivatal, Nemzeti Szálló, Kis Pipa, Fenér Ló	Bethlen-kollégium

	Köznévi elemekből áll	Tulajdonnévi elemeket is tartalmaz
AkH. 1946.	Nemzeti Színház, Magyar Tudományos Akadémia, Királyi Kúria, Nemzeti Kaszinó	Bethlen-kollégium, Szent István-Akadémia, Kisfaludy-Társaság, Szent István-Társulat
AkH. 1950.	Közegészségügyi Intézet, Magyar Nyelvtudományi Társaság, Országos Tervhivatal, Szabadság Szálló, Dolgozó Ifjúság Szövetsége, Gazdasági Főtanács (GF), Magyar Dolgozók Pártja (MDP), Magyar Nők Demokratikus Szövetsége (MNDSZ), Szovjet Távíráti Iroda (TASZSZ),	Rókus-kórház
AkH. 1954.	Építéstudományi Intézet, Vésztői Általános Iskola, Borsodi Szénbányászati Tröszt, Akadémia, Nemzeti	Petőfi Sándor Gimnázium, Csepel Vas- és Fémművek, Széchényi Könyvtár, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Dózsa Termelőszövetkezet
AkH. 1984.	Egészségügyi Minisztérium, Magyar Szocialista Munkáspárt, Új Egység Cipészabari Szövetkezet, 43. Sz. Építőipari Vállalat, Kelet-bükki Állami Gazdaság, Ferihegyi repülőtér, Kerepesi temető, Keleti pályaudvar	Madách Színház, Géza Király Téri Egészségügyi Szakközépiskola, Volga Szálló, a Kossuth Nyomda személyzeti osztálya, Lukács fürdő, Rómeó férfi ruházati bolt

Resümee: (Die Veränderung der Rechtschreibung der Institutionsnamen von 1954 bis 1984)

Die Institutionsnamen sind im System der Eigennamen verhältnismäßig neueren Datums. Durch die Veränderungen des Wirtschaftslebens haben in den letzten Jahrzehnten die Institutionsnamen zugenommen, das hatte natürlich zur Folge, daß sich der Bestand der Institutionsnamen erweiterte.

Diese Art von Eigennamen wirft wie früher, auch heute noch mehr Fragen der Rechtschreibung auf und damit einen der unsrittensten Problemenkreis der Rechtschreibung darstellt.

Das ursprüngliche Ziel meiner Arbeit war, die Geschichte der Rechtschreibung der Eigennamen in dem Zeitraum von 1954 bis 1984 kurz zu erörten. Die beigele Tabelle mit der Hilfe von entsprechenden Beispielen zeigt die Entwicklung von 1832 bis heute.